

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Thomæ Tamburini Societatis Iesu Siculi
Caltanisettensis, In Alma Vniversitate nobilis Civitatis
Messanæ, Theologiæ Primarij Professoris. Explicatio
Decalogi Duabus distincta partibus**

In qua omnes ferè conscientiæ casus, ad decem Præcepta pertinentes,
mira brevitate, claritate, & quantum licet, benignitate declarantur

Continens sex Libros posteriores in Decalogum, id est, expositionem
præceptorum secundæ tabulæ

Tamburini, Tommaso

Monachii, Anno M.DC.LIX.

De charitate inimicis debita, §. 3. n. 1.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39995

esse intelligendum secundum omnem æquiparantiam.

10. Illud, si debemus animas pro fratribus ponere, notat convenientiam & consilium, non vero præceptum, ut expendent verbum (*debet*) ex more Sacrae Scripturae, alibi probavimus. *n* Quod si contendas, notari præceptum, dic, illud esse dumtaxat, ne proximus ad peccatum inducatur, non autem, ut à peccato abducatur, quæ est explicatio doctrinae S. Thomæ, modo à Ioan. Sanchez allata.

n In Opusc. de Com. c. 1. §. 6. n. 52.

11. Ad tertium neganda est consequentia absolute, & quatenus facit contra præsentem doctrinam. Patet, quia argumentum nihil probat; posset enim quis sic arguere: Bona spiritualia, & maxime æterna, sunt Deo gratiora, quam quodlibet temporale, sed unus actus virtutis, sed secundus, & alij consequentes gradus Gratia sanctificantis, sed ipse primus, etiam quando peccator illum acquirere ex se, vel amicorum consilio, facili negotio (adjuvante semper Deo) posset, est gratior Deo &c. ergo ex Charitate, etiam in quocunque casu, vitam postponere pro bono quolibet spirituali proximi deberem, quod tamen nemo dixit. Concedenda solum igitur est Castropalao consequentia in casu inductionis ad peccatum, de quo jam constat, adesse præceptum, non vero abductionis ab ipso, de quo non constat: imo ne matrem obliges ad patiendam prædictam sectionem, constat, non adesse. Hæc in gratiam huius posterioris sententia sint dicta satis, quam benigniorem, & hominum fragilitati

magis accommodam esse, inficiabitur nemo.

12. Ex opinione Castropalai sequitur, te omnes fortunas debere profundere, ob extremam spiritualem necessitatem proximi, quia si, per ipsum, debes vitam, multo magis fortunas. Sed quid in sententia Io. Sanc. ? Num sicuti, per ipsum, ob jus naturale vitam conservandi, non obligor ad salutem spiritualem proximi, ita nec obligor, ob jus naturale conservandi eas saltem fortunas, quæ ad vitam sunt necessariae ? Ad diligenter expende.

§. III.

De Charitate inimicis debita.

1. **O**Mnes scimus, esse à nobis inimicos diligendos; sed in quo ea dilectio, quæ sub mortali præcipitur, consistat, non scimus omnes. Consistit porro in tribus. *a* Primò, ne inimico, etiam peccatori, malum velimus, ut malum ipsi, seu incommodum, seu molestum est; id enim est merum odium, & ex genere suo mortale, atque à fidelium animis omnino repellendum. Ex eo autem (ut Ioan. Sanch. *b* advertit) quod experiaris, te trepidare coram eo, qui te offendit, imò & expalescere, & cupere, eum non videre, vel ut longè discedat, non statim putres, te peccare, isti ad male illi desiderandum non procedas illi enim sunt motus naturales, necessario sequentes ex præsentia objecti apprehensi, ut sibi molesti, non vero actus voluntarij, de malo alterius.

a Sanch.

a. *Suar. d. 5. de Charit. sect. 5. n. præ-*
sertim 9. Coninc. d. 24. de Charit. d. 6. n.
81. Castr. t. 1. tr. 6. d. 1. de Charit. p.
6. à nu. 2. Alij ab eod. cit. & passim.
 b. *Io. Sanch. d. 2. nu. 11. fine.*

Secundò, ut ex corde offensam nobis ab inimico illatam remittamus. Sed quid est istud, remittere? Ajo, esse id ipsum, quod modo dixi, idest, non debere nos moveri ab offensa per inimicum accepta, ad volendum ipsi malum, quatenus malum ipsi est.

Tertiò, ut hanc remissionem non in corde solum, & animo confoveamus occultè, sed ut proximis, & ipsi præsertim inimico, palam faciamus; ex virtute enim Charitatis obligamur, nulli esse scandalum, seu non esse occasionem proximo, qua ipse peccet; at si inimico hunc remittendi animum non ostendamus, perdurabit ipse in inimicitia, cujus nos potissima causa jam essemus.

2. Ut autem hæc & alia dicenda clarius intelligantur, quinque actus sunt cum Lessio c. distinguendi, circa malum, quod inimico velle ex quinque motivis possumus.

c. *Less. l. 2. c. 17. dub. 4. n. 11.*

Primus est, quem modo dixi, quo malum eo fine, eaque intentione inimico velimus, ut ipsi malum absolute sit, nil aliud addendo.

3. Secundus, ex intentione, ut inimicus emendetur; qua ratione, pater filio vult verbera infligere, ut is corrigatur.

4. Tertius, ex intentione, ut malefactor, quique me læsit, à malefaciendo mihi & proximis avertatur. Vides? Hic bonum aliorum, in præ-

dente bonum ipsius malefactoris intenditur

5. Quartus, quia bonum, & secundum Iustitiam est, ut qui male agit, tantundem habeat poenæ, quantum meretur ejus culpa, ideo actus, quo malum inimico desideratur, potest hoc quarto modo fieri ex intentione, ut malefactor ideo poenam, & incommodum subeat, ut Iustitiæ æqualitas custodiatur. Hac intentione Deus puniens, seu justam vindictam sumens de peccatoribus, (malum poenæ illis infligit.

6. Quintus, ut fiat aliqua (sunt verba Lessij l. c.) reparatio injuriæ, & satisfactio: dum enim ille punitur propter injuriam illatam, restituitur ex parte honor parti læsæ, eique aliqua satisfactio exhibetur. qui enim lædit, plus justo suo affectui indulget, sibi que sumit, & alteri detrahit: dum autem punitur, illud ei quodammodo adimitur, cum contra voluntatem patitur, & quia id agitur in gratiam læsi, censetur ei donari; Et sic fit nonnulla compensatio, ut experientia probat: tunc enim animus læsi acquiescit, & sibi satisfactum putat, est igitur in vindicatione moralis quadam restitutio honoris, & injuriæ reparatio; hic finis intimè conjunctus est cum præcedente, & ex eo necessario resultat.

7. His distinctis, assero, primum actum, nisi parvitas materiæ leniat, esse mortalem, & ut dixi, à charitate omnino interdictum; Secundum, tertium, quartum, quintum, non esse peccata, imo esse actus virtutum, eo modo, quo ibidem fuse Lessius expli-

cat. Fateor tamen, in quinto inesse magnum periculum, ne, dū illum exerceas, transillas ad primum.

8. Dices: In hoc quinto non solum apparet dictum periculum, sed is prorsus videtur esse ipsissimus primus actus. In utroque enim desideratur alteri malum, ut illi sit malum, & incommodum; nam hoc incommodum, quod alter patitur, dum poenam subit, reputatur à læso suum bonum, & grata satisfactio, quod certe videtur esse proprium odij.

Respondet bene Lessius, d. esse magnum discrimen inter primum, & quintum actum: In odio enim, in quo consistit primus actus, desideratur alteri malum, solum ut ei sit male, idque absque modo, vel mensura; In vindicta vero (ita vocatur actus quintus, imo & ceteri, præter primum) solum secundum mensuram delicti, in odio sistitur in malo proximi, in vindicta sistitur in recto ordine justitiæ; In odio non fit reparatio injuriæ eo modo, quo debet fieri, in vindicta vero fit debito modo, nempe medio Iudice, non autem immediate per ipsam læsum; læsus enim licet possit à Iudice, imo & à Deo e. petere prædictam vindictam justam, quantam scilicet meretur culpa lædenti; non potest tamen ex se ipso infligere, juxta illud: *f. Mihi vindictam, & ego retribuam.* Cum ergo in primo actu læsus ex se desideret malum, ut malum alteri, in quinto autem non ex se, sed à Iudice, idque cum moderatione, juxta quantitatem delicti, clare apparet, esse hos actus valde diversos.

d. Less. ibid. n. 15. e. Io. Sanc. d. 2. n. 11. f. Ad Rom.

Verum nondum animus quiescit, nisi ad peculiares nonnullos casus, de eodem hoc argumento explicandos, descendamus.

Accusare inimicum, non remittere juridicè &c.

9. Licetne, apud Judices inimicum accusare, accusationem prosequi, nec ab illa velle desistere, nec velle remissionem per publicum instrumentum, seu Notarij scripturam exhibere?

Respondeo: Si hæc fiant intentione dicta in primo actu, certum est, esse mortalia; si alijs modis, non esse; & etiam si quancumque aliam satisfactionem lædens offerat; Ratio est, quia læsus in his, quod justum est, exposcit; absit tamen scandalum, quod ab erit, si tuam intentionem palam facias.

g. Less. ibid. n. 14. Suar. Coninch. Lerica, quique apud Castrep. l. c. n. 9.

Videbitur alicui esse aliquis scrupulus, si hæc fiant, ex intentione quinto loco explicata. Verum fateor, esse consulendum, ut juxta Christi Domini consilium, huic tuæ satisfactioni propter ejusdem amorem renuncies: tamen in rigore, peccatum non est, quia cum Iudices sint à Rep. positi, ut reos puniant, & læsis satisfactio exhibeatur, idque sit bonum justitiæ, ut modo vidimus, & secus, iniquè ejusmodi Iudices pro satisfactione offensorum ponerentur, consequenter dicendum, dum læsi hoc ipsi petunt, jus ex justitia debi-

tum

tum petere. Quod si ipsi reo id sit provocativum odij, scandalum erit passivum: læsus enim, dum rem justam petis, nihil mali, & nihil speciem mali habens committis, adeoque in scandalum peccaminosum non incurris.

10. Si tua satisfactio, exemplum punitionis delinquentis, & hi similes boni fines sint adeo leves, & cum ea facilitate animi negligi possint, ut longè superentur à damno, quod inops v. g. familia rei puniendi passura esset, tunc alicui videbitur obligare charitas, ad publicè remittendum: nam ex probabiliore sententia, dicta §. 1. nu. 18. Charitas obligat, proximi malo gravi succurrere, si cum parvo proprio incommodo possimus. Notanter dixi (alicui videbitur) nam hic adest culpa, quæ semper meretur dignam poenam, & hæc re ipsa à Iudice, ne impunita remaneant delicta, infligitur, nullo respectu habito ad damna familiæ rei, quod non est in casibus, de quibus sermo fuit in dicto num. 18. Cur ergo non licebit ad dictam poenam concurrere ei, qui ex bonis finibus prædictis accusat? nam fortasse propterea absolute Lessius paulo ante nu. dixit, licere, nec hanc vel similem exceptionem adhibuit. Id tamen expende, Lector, accuratius.

salutatio inimici.

11. Ajo, te non esset regulariter obligatum, salutare inimicum: Ratio est, quia cum non teneamur, salutare quosque nobis obvios, salutationis omissio non est per se signum odij,

nec ex se excitans inimicum, ad odio habendum non salutantem.

h. *Suar. d. 5. de Charit. sec. 5. nu. 8. Cominch. d. 24. de Charit. d. 6. num. 91. Bonac. t. 1. d. 3. c. 1. Decal. præc. q. 2. p. 3. nu. 3. Diana p. 2. Tr. 13. ref. 62.*

12. Dixi (regulariter) nam si antea illum solitus eras salutare, & nunc à salutatione abstineas, vel si ex circumstantijs colligatur, te nunc salutationem omittere ex odio, propter injuriam acceptam, vel si inimicus sit tuus superior, vel si occurrentibus pluribus, inter quos est inimicus, cæteros salutes, excepto inimico, vel si ultra omissionem salutationis, oculis præter solitum torvis inimicum aspicias, insolitove fastu pileum capiti comprimas, peccabis sanè, quia sic fomitem odij sine dubio præbebis. Luuat afferre Hurtadi de Mendoz. sententiam! hh Ab obligatione salutandi (inquit) solvo, primò parentem, Prælatum, Iudicem, quando ex circumstantijs colligitur, in poenam justam, eos non salutare inimicos. Secundò, eos, qui sine gravi incommodo honoris, non possent salutare inimicum: hoc tamen est valde rarum. Tertiò eum, qui infamem accepit injuriam, cujus æstimatio petit austeriorem vultum, ut si vocatus fuisset fur, Iudæus, Sodomita, tunc enim prudenter censetur, omissionem salutationis non esse ex odio, sed ex justo dolore, & ingenti acerbitate, quæ justè adimit urbanitatis signa: Item esset multis argumento, eum parvi æstimasse tam acerbam injuriam.

hh *Hurtad. apud Dian. p. 5. tr. 13. ref. 89.*

13. Duo

23. Duo Religiosi; cuiusdam rixæ causa, se intra septa domestica non salutant, peccantne mortaliter, si antea se invicem salutare consueverunt? Respondéo, ita profectò, quia par est scandalum alijs Religiosis, ipsisque invicem, qui rixam habuere: Excusari à mortali tunc possent, si quando comperita esset horum probata virtus, & rixa, ejusque causa, quam alij sciant, fuisset levis, unde judicentur non ex odio gravi, sed ex levi quadam passione, vel in significationem accepti gravaminis & injuriæ, moveri ad omittendam salutationem; Idem usu venire posse video in timoratis secularibus, levi causa rixæ existente, & præsertim alijs cognita; ut item inter maximè conjunctos, inter quos difficulter præsumitur intercedere, ex hoc solo signo, odium grave, l. ut inter patrem & filium &c.

i. Trullench. l. mox citando n. 7. l. v. alius apud eundem Trullench. l. c. vide etiam Dian. p. 2. tr. 15. resol. 62.

Resolutio ejusdem.

14. Si inimicum modo dicto graviter tibi infensum te salutantem non resalutes, peccas m. mortaliter. Ratio est, quia posita inimicitia, omisiq. resalutationis non solum imputatur inurbanitati, sed maximè odio. Excipe, nisi adeo inferior esset salutans, vel ea adessent circumstantiæ, ut ejusmodi odij indicium non fieret; idem, puto, esset, si ita animo distractum te similes, ut verè appareat, ad salutationem non advertisse.

m. Suar. Conineh. Bonac. ibid.

15. Quæsit nuper quidam à me, an si certo moraliter prævideam mihi salutanti inimicum, ipsum cum debita resalutatione non responsurum, an, inquam, obliget salutare, quamvis mihi tunc incumbat, priorè esse in salutando? Certè non ausus sum obligare, quia sic subiret periculum graviter invehendi contra non resalutantem, fierentque pejora prioribus, & quia tunc sibi imputare debebit inimicus, qui ita se gerit, ut certitudinem moralem de omissione suæ resalutationis alteri det. Vide, quæ mox nu. 23. dicam de nolente acceptare sibi oblatam satisfactionem.

16. Quæsit rursus nobilis matrona, cui paris nobilitatis vir consanguineum occiderat, an obligaretur, illum resalutare, more patrio, quo matronæ viros nobiles salutantes resalutant, inclinato corpore, vel saltem capite? Ego voluissim obligare; quia salutationem nunc denegare, est offendere odium; verum quidam doctus à me consultus nequaquam sub mortali obligavit: in muliere enim matrona, cujus non est, vindictam sumere de injurijs, illa denegatio salutationis non est odij signum, sed sensus justi doloris, vel muliebris fastus, vel quid simile.

Exclusio à communibus beneficijs.

17. Dixi alibi, n. fore peccati mortalis reum sacerdotem, si à participatione sui sacrificij inimicum velit excludere; Idem in præsentia universim addo;

addo; si enim pro omnibus incolis hujus urbis oēs, omnibus vicinis elemosynam impartiaris, omnibus hujus familiae legata, quamvis voluntarie distribuas &c. non potes o inimicum, qui forte inter hos invenitur, excludere; Ratio est, quia licet orare, stipem elargiri, legata distribuere non tenearis, tamen,posito quod ea exhibes, perspicuum esset indicium odij, si nolles aliquem ex illis admittere. Quod si beneficium pro omnibus non sufficit, tunc profecto amicos praeferes sine culpa; p id enim non est signum clarae inimicitiae, sed, ad summum, non amicitiae; at signa positivae amicitiae ostendere, ex consilio quidem, non vero ex obligatione, tenemur. Unde etiam fit, ut positivè orare ex praecepto pro inimicis non obligeris. hoc enim solum est de consilio, cum ad vitandum mortale satis q fit, in communi oratione illum non excludere; nam sic virtualiter jam includitur.

n In Opusc. de Sacrific. Miss. l. 2. c. 2. §. 13. o Suar. ib. nu. 2. Coninch. ib. a. nu. 85. Val. 22. d. 3. q. 3. p. 2. c. fi. ver. Tertio sequitur p S. Th. 2. 2. q. 25. art. 9. q. Trull. l. 1. in Decal. c. 5. dub. 5. n. 4.

Venia petitiō.

18. Veniam petenti nolle r dare, nimis aperta odij demonstratio esset: ita si veniam per se, vel per alium petenti negares signa aliqua, quibus te inimicitiam deposuisti significes, solus superior offensus potest subdito, ut is emendetur, vel justè puniatur, reconciliationem in hoc casu differre, quia

id non odij signum, sed potius est amoris, utpote ad emendationem conducens; verum multa prudentia opus est, ne plus æquo subditus exacerbetur.

r Coninch. l. c. nu. 95. Suar. l. c. nu. 9. Sa v. charitas n. 9.

19. Difficultas est: Quando lædens veniam quidem petit, at debitam satisfactionem, vel dare non vult, vel certe non potest: lædens, inquam, huic enim soli competit, veniam postulare, non læso, cum huic satis fit, si se promptum praferat ad decentem reconciliationem, atque si a signo odij, ut dictum est superius, sese contineat. Pro hac difficultate.

20. Dico primò; Si non potest, ut si damnum factum fuit irreparabile, quale fuisse homicidium; vel etiam non debet, ut si læsus exposcat ab offendente tantam satisfactionem, ut prudentum arbitrio excedat offendentis culpam: Si inquam, non potest, vel non debet, obligatur offensus cum signis depositionis inimicitiae respondere, & veniam dare: secus, merito judicaretur in odio gratis velle persistere, dum debito suo ejus adversarius non deest.

21. Illud tamen nota, quacunque satisfactione ab hoc petente veniam exhibita, adhuc læsum ss posse postulare satisfactionem punitionis delicti a Iudice infligendae, quia, ut supra diximus, ad hanc jus justitiae habet, licet iterum moneant, rem esse periculo peccandi expositam.

ss S. Th. Cajet. Arag. Tolet. alijq, quos citat sequitur q. Fagund. li. 1. in prac. Decal. c. 28. n. 12.

22. Illud insuper nota, non esse s

C

coar-

coarctandum offensum, ut statim ac injuria illata est, veniam dare teneatur, cum tunc satis sit, negativè se habere. Sufficiens ergo tempus prudentis arbitrio sit elapsum; Est enim supra humanam fragilitatem, recenti vulnere, necdum sedata animi perturbatione, offensum cogere ad positivam reconciliationem concedendam; quare tunc dilatio non erit signum odij, sed potius indicium infirmitatis humanæ.

s *Azor. Fill. Villalobos apud Trull. l. c. n. 11.*

23. Dico Secundò, si lædens nolit satisfactionem debitam asserre, & tamen veniam sibi dari postulet, obligaris quidem ostendere, te odium in animo nequaquam fovere, cæterum potes modestè tuam satisfactionem urgere, & illam ante reconciliationem expectare; rem enim tibi debitam expectas, & odij fomitem non tu ministras, sed adversarius, qui satisfactionem, quam potest dare, immerito negat.

24. Inquires: Inimicus, qui læsit, obligaturne à læso veniam submissò animo petere? Respondeo, frequentissimè hanc obligationem non cognosco: semel tamen, aut iterum cognosco. Nam primò, ejusmodi obligatio non adest, quoties aliam æquivalentem satisfactionem læsus exhibet, v. g. per pecuniam, per præventionem in honore, per amicitia signa, vel officia, per amicorum intercessionem &c. Secundò, quoties injuriæ inter inimicos factæ invicem se compensant. Tertiò, quoties læsus eam veniam petitionem, vel non curare, vel ad iracundi-

am magis ea incitari judicabitur, vel quando apud aliquos v. g. nobiles viros usui illa non est. Quarto, quoties is, qui offendit, multo superior est, ut non conveniat, à subdito veniam poscere, nisi fortè tanta fuerit injuria superioris, ut ad ejusmodi petitionem ipsum prudenti judicio urgeat. Quintò, quoties (inquit, hic Castrop. t.) præsumis, petita venia, & satisfactione pro tua parte exhibita, alium non corresponsum; tunc enim titulo compensationis, retinere, quasi in depositum, satisfactionem poteris, quousque videas alium paratum, debitum exhibere. Sextò, quoties offensus est absens, nec facile per alium conveniri potest. Septimò, quoties non est elapsum competens tempus, ut in simili dixi num. 22. Solum igitur tunc erit necessaria, quando gravis fuit læsio, & aliud remedium ad reconciliationem adhiberi vel non potest, vel omnibus à viro prudenti expensis, non debet; Sic filius respectu patris, subditus respectu religiosi Prælati, uxor respectu viri, servus respectu domini, in gravibus injurijs sæpe veniam petere debebunt; à quo alij facilius ex prædictis, vel similibus capitibus excusabuntur.

c *Castrop. t. 1. tr. 6. d. 1. p. 8. n. 10. ex Bonacina. u Trullench. l. c. citans Azorium.*

Alloqui Inimicum.

25. Inimicum non alloqui, signum per se odij non est, cum non sit omni proximo debita colloquendi familiaritas; tamen si ante conceptam animi-

inimicitiam cum eo sermones miscbas, obligaris, à colloquendo te non subtrahere, eo modo, ijsque limitationibus, quas dixi de salutatione, à num. 12.

x *Idem ibi, n. 12.*

26. Quando allocutio debita non est, si praevideas, ex tua allocutione fore, ut inimicus odium deponat, obligaris alloqui, si sine multa animi difficultate potes: nam si notabilem difficultatem patiaris, te nequaquam cogit; Ratio est, quia bonum speciale proximi, quale nunc est depositio odij, procurare ex charitate tenemur, cum aliquo incommodo, non autem cum magno.

27. Quando autem collocutio debita est, dubitatur, quisnam tunc eam incipere debeat? Sanè debet laedens; sanè inferior; sanè qui prior injuriam intulit, & rixae fuit quasi primus excusator; sanè, qui notabilius offendit, etiam si fuerit in offendendo posterior. Sed quid, si vel aequales moraliter fuerint injuriae, vel omnibus prudenter consideratis, non sit major ratio, quod potius incipiat unus, quam alter? Respondendo; Tunc utrique incumbet, capta occasione locutionem aggredi. Quod si accadat occasio, in qua uni potius, quam alteri secundum mores regionis, seu propter aliquam circumstantiam, uni conveniat loqui, non alteri, ille sermonem incipere debet, non hic, quia tunc ita recta ratio dicitur. Certè regulariter inter aequales ei incumbit prius salutare, qui coram altero pertransit, quivè de novo accedit, non vero illi, qui stat: simile igitur quid evenire potest in colloquendo,

Pari modo, si ego indigeam tuo auxilio in re quapiam, mihi incumbit loqui prius, auxilium postulando quam tibi, & sic in similibus.

28. In Monasterio quodam Monialium, duæ ex illis, post rixam nescio quam, profitebantur, omnibus advertentibus, per multos annos nunquam invicem colloqui; dubitavit earum Confessarius, an ex in peccato mortali versarentur, & obstinatè sic perseverantibus, an esset absolutio, & sacra Communio impetienda?

Equidem si per aliquam hebdomadam post rixam à colloquendo abstinuissent, non condemnassem de mortali, quia prae sumi tunc potuisset, expectari interium, ut ira deservesceret, utque caperetur loquendi prudentior occasio, vel quid simile, unde non statim cessatio locutionis judicari potuisset odij signum. Eodem recidisset, si per aliquod non valde longum tempus rarissimæ se obtulissent sermocinandi occasiones: nunc vero cum hac non supponas, puto, esse distinguendum. Et si quidem causa rixae fuit de re levi, ipsaque rixa fuit levis, erit, quantum est ex hoc capite odij, vel scandalum, hac ommissio loquendi à mortali excusanda; esto, sit venialis, & ex alio capite v. g. ex gravi contemptu, vel simili possit esse peccatum grave.) Ratio est, quia tunc, maximè in timoratis, ut in simili diximus 13. non praesentitur, id oriri ex odio gravi. At si causa rixae fuit gravis, vel gravis rixa, certè cessatio loquendi, de mortali erit condemnanda, quia in his casibus cessatio loquendi per tot annos merito praesumitur, ab odio.

ab odio non levi proficisci. Porro Confessarii permaximè adhortentur omnes, præsertim eos, qui simul conviunt, ut in amicitia signis exhibendis prodigant, ut ita dicam, non solum liberales: id enim nos reddit amabiles hominibus, Angelis, Deo. Odi ego acriter eos, qui semper amaro sunt vultu, & austero, nec erga subditos, confodalesque solum, sed multò magis superiorem, dum de S. Romualdo prudentissimo æquè ac sanctissimo Abbate, cujus hodie, cum hæc scribo, memoriam colimus, sic lego: ^a Vultu adeo lato semper erat, ut intuentes exhilararet: Nec immerito statim additur, magno apud Principes & Reges in honore fuit.

^a In festo S. Romualdi 7. Febr. 1. 2. Brev. Rom.

Desiderare malum alteri, ubi

De Invidia,

29. Inquires primò, an sicuti inimico licet velle malum punitionis, modo dicto, ita universim possit quis proximo malum ex aliquo motivo desiderare?

Respondeo. Certè non statim ac illud licet, sequitur & hoc licere; nam inimico desideratur illa punitionis poena, quam justè meretur; at proximo nullam merenti poenam malum desiderare, iniquum per se est. Id ergo diligentius discutere hac occasione, ne gravemur; & solent quidem afferri exempla: An possit filius mortem patris optare, vel de illa gaudere, non

ut malum patris; hoc enim esset odium execrandum; sed ut ipse filius paterna hæreditate fruatur? An mater possit desiderare mortem filia, ne illam alere, vel dotare cogatur? An possit subditus mortem cupere sui Prælati, ut Prælatum ipse succedat, vel ut ab eo Prælati sibi infenso liberetur? & similia. Si solum desideres, vel cum gaudio excipias ejusmodi effectus, hæreditatem, molestia carentiam, Prælaturam &c. facilis est responsio licitè enim hæc optas, vel amplecteris; quia non gaudes de alterius malo, sed de proprio bono. Certè non potest b quis licitè gaudere de fornicatione, de comestione carnis, ut facta die vetito &c. nec illa desiderare, ut tunc fiant, quia gauderet de peccato, illudque desideraret; tamen posito, quod hæc cum peccato quis commisit, potest de habita prole sibi complacere; deque viribus refectis, quia non de peccato gaudet, sed de effectu secuto, qui bonus est; ita in casu nostro.

^b L. Castrop. to. 1, tr. 2, d. 2. p. 10, §. 2. n. 11.

30. Rursus. Si desideres sub conditione, facilis item est responsio, licitè posse. Si quis enim hunc actum eliciat; Si meus pater moreretur, ego hæreditate potirer. Si filia mea occumberet, ego molestia liberarer: & si gauderet tunc ille non de patris vel filia morte, sed de hæreditate, deque carentia molestia, culpam odij non committeret, utpote qui simili modo, de bono suo gaudeat, non autem de alieno malo.

31. Denique si absolute desideres in hunc modum; Cupio mortem patris, non

non ut malum patris est, sed ut bonum meum, seu ut causa mei boni, nimirum quia ex illius morte ego ejus hereditatem adibo, vel sic, *Utinam moriatur mea filia*; nam sic sexcentas sollicitudines excutiam &c. Si, inquam, sic desideres, major est resolvendi difficultas, quia tunc eligis, velle malum illis, quamvis ut causam tui commodi, quod non videtur culpa vacare.

Et ita quidem putat Bonacina his verbis: Secundò sequitur, illum graviter peccare, qui grave aliquod malum corporis parentibus exoptat, exempli gratia, cupiendo illis mortem, ut quamprimum in hereditatem succedat; Ita Sil. Navar. Grassius, Reginal. Tolet. Clavis Regia, Molseus. Hæc Bonacina.

c. Bonac. t. 2. d. 4. circa 4. Dec. præcep. 9. unica p. 3. n. 3.

32. Nihilominus Castropalaus, d. postquam firmavit, posse malum proximo desiderari, propter bonum justitiæ, vel bonum publicum, vel ipsius proximi, unde licere, ex zelo Iustitiæ desiderare punitionem & condignam mortem malefactori; gaudere de morte peccatoris scandalosi, qui non amplius erit causa ruinæ plurimorum, cupere effracto filio mortem, ne longiore vita graviora peccata committat, graviusque condemnetur; optare patri seni infirmoque, vel filia inopi mortem, ne in tormentis vivant, & similia; quia hæc desideria sunt finaliter de bono proximi, non de malo; postquam, inquam, hæc firmavit, sic addit. Credo, si cum debita moderatione facias, te posse absque

peccato mortali de vita alicujus tristari, & de illius morte naturali gaudere, illamque inefficaci affectu petere, & desiderare; non quidem ex displicentia personæ, sed ob aliquod temporale emolumentum inde secutum; sic docere videtur Emmanuel Sa, ubi absolute dicit, te posse proximo optare malum corporale ad salutem animæ, & mortem, ob Reip. bonum & honestum; & hosti tibi alioqui valde nocivo mortem, non odio, sed ad vitandum damnum tuum: item de morte ejus gaudere, ob bonum inde secutum. Azor & Bonacina e affirmant, licere matri, mortem filiarum optare, eo quod ob deformitatem, vel inopiam non possit eas juxta suum desiderium nuptui tradere, & idem esse dicunt, si ob illarum causam malè tractaretur à marito; posset enim illarum mortem optare, ut ab illo damno liberaretur. consentit ijs Ioannes Sanchez, qui sic, inquit. Licitum est, optare tibi, vel proximo mortem, ob vitandam noxiam infirmitatem, mendicantem, vitam pœnalem à marito infligendam, & alia hujus generis dummodo desideres, ut à Deo infligenda; non ab homine injust, vel à Dæmone. Ratio est, quia hujusmodi desiderium, & gaudium de malo proximi, non tam est desiderium & gaudium de malo illius, quam de bono inde secuturo, ergo non habet malitiam; quia illam habere non potest, nisi finis illius malus sit, cum tota species actus inefficacis ex fine desumatur. Hæc Castropalaus, qui etiam respondit ad quasdam rationes in contrarium. Rectè autem di-

dictum est (mortē naturali) nam si oc-
casionem injustam desiderares, te sine
dubio peccaturum, paulo ante vidi-
mus.

d. *Castrop. t. 1. tr. 6. d. 4. de charit.*
p. 1. n. 11. e. Bonac. to. 2. d. 3. circa 1.
Dec. praecep. n. 4. si. ultim. §. 7. n. 7.

33. Vereor autem, ne Bonacina mo-
do à nobis num. 31. allatus sibi ad-
versetur. In alio enim loco contrari-
um docuit, ut merito eum pro se Ca-
stropalaus citare potuerit. Ecce Bona-
cina s. verba adversantia suismet ver-
bis, dicto num. 31. à nobis allatis; Ex
dictis sequitur, eum graviter peccare
contra Charitatem, qui alicui malum
exoptat, ex displicentia personae, &
non ob bonum ipsius, vel alterius. Et
paulo post: Secus, si gaudeat de ma-
lo, vel tristetur de bono, ex bono mo-
tivo; actus enim inefficax specificatur
à motivo, ab eoque bonitatem, & ma-
litiā sumit. Ob id à mortali excusa-
tur, qui de sanitate alicujus tristatur,
qui ex recta valetudine occasionem su-
mit peccandi; & post pauca: Idem di-
cendum videtur de matre, quae mor-
tem filiabus exoptat, quia occasione
ipsarum malè secum agitur à marito,
aut injurijs afficitur; non enim pro-
priè detestatur filias ex displicentia
ipsarum, sed in detestationem proprii
mali. Hac Bonacina. Ex quibus vi-
des, opinionem Castropalai esse satis
probabilem.

f. *Bonac. to. 1. d. 3. circa primum Dec.*
praecep. q. 4. p. ultimo. §. 1. n. 7. citato
jam modo à Castrop.

34. Inquires secundò, an sicut alijs,
ita sibi ipsi possit quis modo dicto ma-

lum optare, v. g. mortem, ad su-
rumnas vitæ hujus evitandas?

Respondeo, ita, g. propter easdem
rationes, quia tunc bonum sibi optat,
non malum. Neque sequitur, ad eas-
dem molestias declinandas posse ali-
quem necem sibi, vel alijs inferre vel-
le, vel re ipsa inferre. non sequitur,
inquam; nam ibi actus desiderij est in-
efficax, hoc est, sistit solum in ipso de-
siderio, qui actus inefficax sumit suam
bonitatem malitiā ve à motivo, seu
fine. At hic est efficax, hoc est, tendit
ad ipsum externum effectum, qui a-
ctus efficax speciem sumit suam, non
à motivo solum, seu fine, verum eti-
am ab ipso opere externo, quod patra-
re quis intendit. Cum ergo in hec
casu ipsum opus externum sit ne-
cessaria, quæ semper est illicita, illicita
etiam erit & illius volitio.

g. *Vasq. S. Turrianus, Navarr. apud*
Bona. d. disp. 3. q. 4. p. ultimo §. 1. n. 11.

Sunt apud nos non pauci rudes, qui
tanquam de mortali se accusant, sibi
mortem optasse, quo incommoda vi-
tæ hujus effugiant. Ejusmodi poenit-
tentes eorumque Confessarij sunt ad-
monendi; illi, ut conscientia erronea
liberentur; hi, ut sollicitiores sint in
docendis poenitentibus. Nam profe-
cto admirans sapius adverti, aliquos
solito frequentissimè confiteri, hac
erronea conscientia laborasse. Deus im-
mortalis! numquamne Confessarius
sibi scrupulo vertit, se teneri ex chari-
tate, & ex officio, Doctoris munus er-
ga poenitentes exercere? Medicus est
Confessarius, Iudex & Magister.

Invidia.

Invidia.

35. Inquires tertio : an sicuti potest quis, modo haftenus explicato gaudere de malo alterius, quia sibi bonum fit; ita, e contra, licet queat tristari de alterius bono, ut sibi malum est? Respondeo : hic videtur esse actus invidiae, quam sic communiter describunt Doctores, *h* Est inordinata tristitia, qua quis dolet de bono alterius, non quatenus est illius bonum, sed quatenus videtur diminui propriam excellentiam, seu proprium bonum. Quare quando quis tristatur de bono alterius, quia vult, ut illi malum sit, est actus odii; quando tristatur de eodem alterius bono, quatenus hoc bonum verè est malum ejusdem, vel est malum tuum, vel est malum Reip. pertinet ad charitatem; At quando tristatur de bono alterius, ut est diminutivum seu ut apprehenditur diminui propriam excellentiam, bonumque proprium, est (inquiunt) actus invidiae.

h Ex 3. Th. 2. 2. qu. 36. art. 2. & 3. Val. Coninch. Suarez. Bon. Alij apud Castrop. co. 2. tr. 6. d. 4. p. 2. n. 3.

36. Hæc communiter : quæ tamen mihi difficilia semper visa sunt. Cum enim ad eundem habitum i pertineat, amare rem, & odio habere ejus contrarium (per eandem enim virtutem, amo v. g. bonum mei patris, & odio habeo malum meo patri adversarium) sanè ad eundem habitum, quo, naturaliter saltem, se quis amat, pertinebit, gaudere de malo alterius, ut

est bonum suum, modo supra concessio, & tristari de bono ejusdem, ut est suum malum.

i *Leges Tho. 3. p. quest. 85. ar. 2. ad 1.*

37. Præterea, ex communi doctrina, non peccat is, qui videns v. g. divitias in proximo, tristatur, eas se non habere, si non tristetur, eas à proximo possideri, quia sic non dolet de bono alterius, sed de propria carentia, quæ sibi mala est. Iam sic arguo. Quando doleo de bono alterius, ut est diminutivum meæ excellentiæ, non doleo de bono alterius absolute, sed formaliter de malo meo, seu de diminutione meæ excellentiæ, quæ mihi mala est : ergo (nisi aliud addatur, quod mox nos addemus) actum peccaminosum non elicio. Et ratio fundamentalis est, quia omnes modo docuimus, actum inefficacem sumere speciem suam à fine, vel motivo : Quoniam ergo in casu nostro finis tristitiæ est, diminutio mei boni, de qua tristari licet possum, actus ejusmodi, ex hoc capite, peccatum non erit.

i *Lege Bonac. t. 2. d. 2. q. 4. p. ult. §. 2. n. 1. & passim.*

Fatetur Castropalaus, *m* imminutionem propriæ excellentiæ malum esse, & dignum, ut de illo quis tristetur, sed quia invidus non solum de illo malo, sed etiam de bono proximi per se, & non per accidens tristatur, quia bonum proximi per se, & immediate hanc imminutionem causat, ea de causa, inquit, hæc tristitia mala est.

m *Castrop. l. cit. n. 9.*

Sed id non satisfacit : nam falsum est, invidum in hoc actu tristari de bono

bono alterius per se, & non per accidens: tristatur enim de eo bono, ut causat diminutionem excellentiæ propriæ, atque adeo ratione alterius, & consequenter per accidens. Quod autem immediate causset diminutionem dictam, non obest, sed faver nostræ doctrinæ: nam tanto magis erit odio dignum. Sicut enim si gauderem de malo alterius, v. g. de morte patris, ut causante immediate bonum meum, puta, hæreditatis successionem, non esse peccatum, supra omnes videmus: sic contra, si doleam de bono alterius, ut causante immediate malum meum, culpa non erit.

38. Vrges. At sic tolleretur de medio peccatum Invidiæ, unum ex septem capitalibus. Respondeo, nequaquam tolli; est autem menti revocandum, non inde illa septem Capitalia appellari, quia semper sint mortalia (neque enim semper superbia, gula, ira &c. mortalem culpam attingunt) sed quia sunt veluti Capita, & radices, unde frequens mortalium numerus enascatur: & certè ex tristitia boni alterius, quatenus apprehenditur diminuere propriam excellentiam, sæpissimè progignuntur insidiæ contra proximum, odia, detractiones, infamiae &c. propter quæ rectè dixit S. Paulus *Invidiosus tradi in reprobam sententiam*, sicuti simile quid dicimus de superbis, iracundis, ventri deditis &c.

39. Ipsi sunt ergo peccatum invidiæ in se, & ut differt ab alijs (quod rectè Doctores dicunt, oriri ab animo pusillo) consistere puto in ea voluntate, qua admittitur illa apprehensio, per quam quis falso credit, bonum alterius, ut

bonum alterius est, esse causam proprii mali: v. g. quod honor sodalis mei sit dedecus meum. Dico (falsè) nam si vere ita esset, invidiæ culpa non esset. Fac enim, Antonium ignobilissimum duxisse matrimonio sororem Petri nobilissimi, cum id bonum Antonij revera sit dedecus Petri, quis eundem Petrum de invidia damnabit, si tristetur de matrimonio, seu de hoc bono Antonij, non ut est Antonij bonum, sed ut est causa ignominiae sui ipsius Petri? At si falsè simile quid apprehendam, ut si sanitatem, divitias, scientiam mei proximi, ego sine ullo fundamento cedere in meum dedecus deliberatè apprehendam, deque illius proximi bonis trister, merito invidiæ reus existimabor. Non autem dico, invidiæ peccatum consistere in apprehensione, quæ est actus intellectus, sed dico consistere in ea voluntate, qua admiro, seu non repello, nec corrigo eas pusillas apprehensiones, ex quibus ducor ad prædictam tristitiam; atque id, quod diu mente revolvitur, ad essentialem notionem invidiæ inveniendam, perdisigenter notetur; omnes enim alij modi quibus invidiæ descriptio definitur, minus sufficientes esse videntur.

40. Et sanctus quidem Thomas, ceterique Doctores, quando tantum certum supponunt, invidiam esse tristitiam, qua quis dolet de bono alterius, ut est diminutivum propriæ excellentiæ, sunt intelligendi descriptisse invidiam ab effectu, ex voluntaria enim admissione illius pusillæ apprehensionis, in qua vera invidiæ culpa residet, nascitur tanquam effectus

fectus tristitia illa, peccaminosa quidem, si sit alicujus mali causa, ut esse solet facile, non tamen peccaminosa, si in ea dumtaxat sisteremus.
n. Doct. citati Inf. H

41. Quod si constanter velit quis contendere, invidiam consistere in prædicta formali tristitia, ita id admittimus, ut culpabilis invidia non sit quælibet dicta tristitia, sed quæ est excedens, anxietatibus plena, uno verbo, inordinata; sicuti non quamlibet iram, vel gulam, sed vero excedentem & inordinatam culpabilem esse, docemus omnes. Verum vides, tunc non fisti in ipsa substantia tristitiæ; sit enim transitus ad dictas accidentarias deordinationes.

42. Ex his collige, a me libenter excipi sententiam Lorca, qui peccatum invidiæ ex se & ex genere suo non esse mortale, sed veniale, docet (fateor tamen, ad infidias graves, & damna contra proximum eligenda facile transire posse.) Ratio nostra est, quia tota ejus malitia, vel consistit in eo, quod quis apprehensiones illas pusillanimes admittit, vel in deordinatione modo dicta: at si ea admissio, siue hæc inordinatio, dummodo sit modo supra explicato inefficax, nec transeat ad gravius quid, non videtur esse notabiliter contra bonum proximi, vel sui ipsius, ergo non videtur mortalis.

o Lorca r. 2. quæst. 36. in addit. ad 3. art.

§. IV.

De dilectione proximi, quoad non concurrendum cum ejus spirituali ruina.

DE scandalo aa alibi egimus universim; nunc de eodem nonnulla speciatim; disserendum enim est de obligatione, quam quisque ex virtute charitatis habet, ne sit proximo causa peccati, & consequenter damnationis æternæ. Obligatio autem hæc triplex est: Prima, ne peccatum proximi quis permittat, si impedire potest: Secunda, ne ad illud invitet, consiliumve det: Tertia, ne cum ipso peccante coope- retur.

Permissio peccati.

2 Si permittis in alio peccatum, eo fine, ut ipse peccet, te peccare, quis ambigit? Sed difficultas est, an aliquo bono fine illud permittere tibi liceat tibi, inquam, potenti id peccatum impedire? Distinctione opus habemus. Nam si permittas cum spe certa, vel valde probabili, ut proximus in peccato deprehensus relipiscat, v. g. ut si filius deprehensus à patre in furto, non amplius furetur, vel ut quis se indemoni servet, v. g. ut maritus uxorem in adulterio, adhibitis testibus, comprehendat, quibus deinde testificantibus, divortium intentare possit, sine peccato permittit, quamvis impedire possit; semper tamen supponendo, alium

D